

ОДМАХ ДОВЕДИТЕ... АУТОРА!

ЈЕДАН СЛУЧАЈ ИЗ КОНФУЦИЈЕВОГ ЖИВОТА

У зрелим годинама, скоро у старости, Конфуције је одлучио да почне да се бави музиком. Овај „хир“ се често појављује код великих. И Сократ је у зрелим годинама почео да се бави музиком. Скоро пред смрт. Ради усавршавања душе, наравно, а не ради славе или убијања времена. Дакле, Конфуције је нашао великог мајстора по имену Ши Сјан и под његовим руководством је почео да пребира струне традиционалног кинеског инструмента – циња. Научивши неколико класичних акорда Конфуције је одбио да настави обуку и још увек је свирао само оно мало што је научио. Учитељ је рекао: „Време је да идемо даље.“ Конфуције је одговорио: „Још увек нисам схватио смисао онога што свирам.“ Учитељ је после извесног времена поново казао: „Већ сте схватили. Лепо сте ово усвојили. Идемо даље.“ Конфуције је поново одговорио: „Технику сам савладао, али смисао још увек нисам схватио.“ И то је дуго трајало.

Не цитирам. Преносим општи дух и стил специфичног неспоразума. Конфуције је желео нешто више него што је само механичко овладавање техником. Напокон, лице мудраца се озарило, уперио је поглед у даљину и рекао: „Могу да замислим овог човека.“ После тога Конфуције је речима описао изглед аутора мелодије коју је свирао. И учитељ музике Ши Сјан се два пута поклонио Конфуцију, зато што је овај без грешке навео име аутора легендарне и класичне мелодије коју је свирао. Аутора обавијеног седим облацима древних времена, кроз које је Конфуције препознао његово име по звуковима мелодије коју је изнедрио. Ово што је речено директно се односи на књиге.

У пријатељским односима

Шта радимо кад читамо књигу? Прелећемо очима по редовима састављамо слова и речи, поимамо смисао? Наравно, тако је. А шта још? Још општимом с душом аутора. Као што се Конфуције кроз мелодију дотакао душе аутора до те мере да је чак успео да опише како он изгледа, тако и свако од нас читајући књигу, општи с аутором, дотичући душом душу и учествује у тајни општења срца са срцем. Ти (ја, он) можеш да се дружиш и да будеш у блиским односима с Платоном и Аристотелом, Дикенсом и Текеријем, Толстојем и Достојевским. Долазили смо у додир с њиховим душама, и њихове душе су се подједнако моћно дотикале наших. Однос према стваралаштву аутора је највероватније скривени однос према ауторској личности. Као у пословици: „Није ми драг зато што је леп, него ми је леп зато што ми је драг.“ Ето, не волим га. Одвратан ми је. То значи да су ми и његове књиге одвратне. Или насупрот томе: он је диван човек, чак и ако је у заблуди – диван је. Волим га. Осећам у њему још нешто осим текста, лепо или нежно. А пошто га волим, волим и оно што је он написао. Тако свуда и увек несвесно делује људска душа.

Тајна читања је попут тајне музичког извођења. Тако аутор (Бетовен, Рахмањин, Мусоргски итд.) чује небеске звуке. Он пати као трудна жена и ове звуке из другог света преноси на нотно писмо и папир. Нема коме другом да их пренесе. Да ли их преноси на адекватан начин? Да, али с извесним одступањем. Коефицијент дозвољеног одступања нипошто не износи 100 процената. Затим извођач чита нотни запис генија и изводи га помоћу инструмента (инструмената). Да ли је у потпуности схватио оно што свира? Да не уноси превише себе у оно што је написао неко други? Рађа се питање за питањем. Превисе је људи који сопственим интерпретацијама врше насиље

над дивним откровењима малобројних аутора. Музика пати од тога. Позориште пати од тога. („Оњегин“ је један, а извртања на тему овог текста има безброј).

Живо и мртво

Исто је и с књигама. Достојевски је један и увек је исти. Целовит, диван, чудан, али нераздељив. А интерпретација његовог стваралаштва има милион. „Окрутни таленат“, лудак с пером у руци, пророк будућег света, познавалац дубина људске природе, конзервативац и мрачњак, свети писац... Све је то он и још ни из далека нисмо све рекли. Очигледно је да његове текстове, као неку партитуру, читају најразличитији извођачи уносећи у замисао своје и потискујући ауторово. Овде се заправо рађа читав рој мисли. Ево прве од њих: читајући текст веома се приближаваш личности аутора. Дружиш се с њим. Дружиш се више него што су се савременици дружили. Они су са аутором имали нерешене послове, било је ту увреда, спорова, љубоморе и сл. Било је свега оног телесног, пролазног, ситног и онога што притиска, свега онога трулог што заклања вечност од погледа који не види на близину. А твоје пријатељство је чистије. Достојевски ти није дужан, а ниси ни ти њему. Ниси спорио и ниси се свађао с њим. Ради се само о смислу. Само о идејама и прозрењима. „Само!“ Шта може бити боље? Ево Гогољ је увек био мрзовољан и потиштен. Никад није имао пара. Он је ово, он је оно... Нека одступе ове сувишне информације. С Гогољем општим у свету чистог смисла и у овом свету он је мој друг и наставник. То је велика ствар. Оно што је у Гогољу било мртво узела је смрт. А оно што је у Гогољу било вечно сачувала је књига. И треба се смирити пред аутором и пред оним што му је откривено. Не треба својим интерпретацијама заклањати откровење које му је дато. Читање (као и музичко извођење) претпоставља смирење.

И душа с душом разговара

Узгред речено, зашто треба да читамо свете оце? Да бисмо накупили цитате и да бисмо њима као пендрецима тукли своје духовне супарнике? Да бисмо се надимали и правили да лично „познајемо Шулберта“? Овај је рекао ово: ето ти! А овај је одговорио: ето ти! Наравно да не. Не због тога. Треба да читамо оце како бисмо свој дух сјединили с њиховим духом, како бисмо свој дух учинили заједничарем духа великих људи. Како бисмо додирнули. Осетили. Задрхтали. Треба да читамо да бисмо усвојили њихов начин размишљања, њихов приступ животним тешкоћама. Да бисмо на свет бар понекад гледали очима Исака, Антонија, Макарија и Игњатија. Иначе све то нема никаквог смисла. Иначе је уображеност и лажно знање које надима, али не гради. Књиге светаца треба читати само ради личног упознавања са свецима. Лично познанство ће са своје стране родити молитву, угледање, жељу да научимо и да постанемо слични. Старчество је управо лично познанство. А још и учење, предање, школа светости, и уопште све дивно и наднебеско.

Ако читаш књигу великог, али не светог човека – помоли се за њега. Ако читаш књигу заиста светог човека – замоли да се он моли за тебе. Не читаш само књигу. Општиш с душом. Ову тајну читања треба уврстити у све школске програме. Текстови су добра ствар, али је душа која је родила текст, увек више од текста који је родила. И у књигама не треба тражити речи, већ душу. Од једних душа треба бежати вртоглавом брзином. Другим душама се исто тако вртоглавом брзином треба приближавати. Чини ми се да је само такав приступ читању осмишљен и моралан. Само такав.

[Протојереј Андреј Ткачов](#)